

*HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE
CONSEIL SUPERIEUR DE LA JUSTICE*

Commission d'avis et d'enquête réunie
Verenigde advies- en onderzoekscommissie

**Recommandation du 4 avril 2019
N° 2019/2**

**RECOMMANDATION RELATIVE A LA
COMMUNICATION D'INFORMATIONS AU
JUSTICIABLE QUANT AUX DEMARCHES À
ENTREPRENDRE SUITE À UNE DECISION
JUDICIAIRE FAISANT DROIT À UNE DEMANDE
RELATIVE A LA FILIATION OU A UNE
DEMANDE DE DIVORCE POUR DESUNION
IRREMEDIABLE**

PUBLIC CIBLE

Collège des cours et tribunaux
Présidents des tribunaux de première instance
Premiers Présidents des cours d'appels
Greffiers en chef de ces cours et tribunaux

MOTS-CLEFS

Filiation - Divorce pour désunion irrémédiable -
Transcription du dispositif du jugement ou arrêt
dans les registres de l'état civil - Modification
d'un acte d'état civil suite à un jugement ou
arrêt - Etablissement d'un acte de divorce suite
à un jugement ou arrêt prononçant le divorce
pour désunion irrémédiable - Transmission à ou
via la BAEC - Démarches préalables -
Enclenchement des délais de recours -
Significations - Tuteur *ad hoc* - Communication
d'informations au justiciable

**Aanbeveling van 4 april 2019
Nr. 2019/2**

**AANBEVELING OVER HET VERSTREKKEN VAN
INFORMATIE AAN DE RECHTzoekende OVER
DE STAPPEN DIE MOETEN WORDEN
ONDERNOMEN NA EEN GERECHTELIJKE
BESLISSING DIE EEN VERZOEK BETREFFENDE
DE AFSTAMMING OF EEN ECHTSCHEIDING OP
GROND VAN ONHERSTELBARE
ONTWRICHTING VAN HET HUWELIJK HEEFT
INGEWILLIGD**

DOELGROEP

College van hoven en rechtbanken
Voorzitters van de rechtbanken van eerste
aanleg
Eerste Voorzitters van de hoven van beroep
Hoofdgriffiers van deze hoven en rechtbanken

TREFWOORDEN

Afstamming - Echtscheiding op grond van
onherstelbare ontwrichting van het huwelijk -
Overschrijving van het beschikkend gedeelte
van het vonnis of het arrest in de registers van
de burgerlijke stand - Wijziging van een akte
van de burgerlijke stand na een vonnis of een
arrest - Opmaken van een echtscheidingsakte
ingevolge een vonnis of een arrest dat de
echtscheiding uitspreekt op grond van
onherstelbare ontwrichting - Doorsturen naar
of via de DABS - Voorafgaande stappen - Start
van de beroepstermijnen - Betekeningen -
Voogd *ad-hoc* - Informatieverstrekking aan de
rechtzoekende.

CONTEXTE

La Commission d'avis et d'enquête francophone du Conseil supérieur de la Justice (CAE) a été saisie d'une plainte. La plaignante expliquait qu'à l'occasion d'une demande de fixation des modalités de garde et d'une contribution alimentaire pour ses enfants, elle s'était rendu compte que cette procédure ne pouvait avancer car le dispositif du jugement établissant leur filiation avec leur père, intervenu quelques mois plus tôt, n'avait pas encore été transcrit dans les registres de l'état civil de la commune de naissance de ses enfants, et qu'il n'en était dès lors pas encore fait mention en marge des actes de naissance. Elle faisait grief au parquet de ne pas avoir fait le nécessaire pour la transcription.

Il est apparu qu'en réalité, le parquet ne pouvait faire transcrire le dispositif du jugement établissant la filiation, comme prévu par l'article 333 du Code civil¹, car ce jugement, s'il avait été signifié au père, n'avait pas été

CONTEXT

De Franstalige Advies- en onderzoekscommissie van de Hoge Raad voor de Justitie (CAE) moest zich buigen over de volgende klacht: een procedure om een gezags- en verblijfsregeling en een onderhoudsbijdrage voor haar kinderen te bekomen, kon niet voortgezet worden. De reden hiervoor was dat het beschikkend gedeelte van het vonnis waarin de afstamming van de kinderen ten aanzien van hun vader werd vastgesteld, dat enkele maanden eerder was uitgesproken, nog niet was overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand van de gemeente waar haar kinderen werden geboren en er nog geen kantmelding was gebeurd op de geboorteakten. De klager verweet het parket dat het niet de nodige maatregelen had getroffen voor de overschrijving.

In werkelijkheid bleek dat het parket het beschikkend gedeelte van het vonnis dat de afstamming vaststelde niet kon laten overschrijven, zoals bepaald in artikel 333 van het Burgerlijk Wetboek², omdat dit vonnis

¹ Voici ce que disposait à l'époque cet article du Code civil :

Art. 333. § 1er. Tout exploit de signification d'un jugement ou arrêt faisant droit à une demande relative à la filiation doit être communiqué, en copie, au ministère public.

§ 2. Après l'expiration du délai d'appel ou de pourvoi en cassation ou, le cas échéant, après le prononcé de l'arrêt rejetant le pourvoi, le ministère public transmet, sans tarder, le dispositif de tout jugement ou arrêt faisant droit à une demande relative à la filiation à l'officier de l'état civil du lieu où l'acte de naissance de l'enfant a été dressé ou transcrit.

Si l'acte de naissance n'est pas inscrit en Belgique, le dispositif est transmis à l'officier de l'état civil de la résidence de l'enfant en Belgique ou, à défaut, à celui du premier district de Bruxelles.

L'officier de l'état civil transcrit, dans le mois, le dispositif sur ses registres; mention en est faite en marge des actes concernant l'état civil de l'enfant et de ses descendants.

Le deuxième paragraphe est désormais (depuis le 31 mars 2019) rédigé comme suit :

§ 2. Après l'expiration du délai d'appel ou de pourvoi en cassation ou, le cas échéant, après le prononcé de l'arrêt rejetant le pourvoi, le greffier transmet immédiatement via la BAEC à l'officier de l'état civil compétent, les données nécessaires à l'établissement de l'acte modifié de l'état civil suite à une décision judiciaire faisant droit à une demande relative à la filiation.

L'officier de l'état civil compétent modifie les actes de l'état civil de l'enfant et de ses descendants.

² Dit artikel van het Burgerlijk Wetboek stelde destijds:

Art. 333. § 1. Elk exploit van betekening van een vonnis of arrest waarbij een vordering betreffende de afstamming wordt toegewezen, moet in afschrift worden medegedeeld aan het openbaar ministerie.

§ 2. Na het verstrijken van de termijn van hoger beroep of van voorziening in cassatie of, in voorkomend geval, na de uitspraak van het arrest waarbij de voorziening wordt afgewezen, zendt het openbaar ministerie onverwijld het beschikkende gedeelte van elk vonnis of arrest waarbij een vordering betreffende de afstamming wordt toegewezen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar de akte van geboorte van het kind is opgemaakt of overgeschreven.

Indien de geboorteakte niet in België is geregistreerd, wordt het doorgestuurd naar de ambtenaar van de burgerlijke stand van de woonplaats van het kind in België of, bij gebrek daaraan, naar de ambtenaar van de burgerlijke stand van het eerste arrondissement Brussel.

De ambtenaar van de burgerlijke stand schrijft, binnen een maand, het beschikkende gedeelte over in zijn registers; melding daarvan wordt gemaakt op de kant van de akten betreffende de burgerlijke stand van het kind en van zijn afstammelingen.

signifié au tuteur *ad hoc* des enfants, intervenant volontaire à la cause. Cette signification incombaît à la plaignante et non au parquet. Le délai d'appel n'ayant pas encore débuté, il ne pouvait être expiré et permettre la délivrance du certificat de non-appel.

La CAE n'a dès lors pas constaté de dysfonctionnement de l'ordre judiciaire. Néanmoins, la CAE a estimé que cette plainte faisait apparaître l'utilité de donner davantage d'informations aux parties quant aux démarches à entreprendre afin que les jugements obtenus puissent être transcrits dans les registres de l'état civil (ou, pour utiliser la terminologie désormais applicable, conduire à la modification de l'acte de l'état civil par l'officier de l'état civil compétent), et ainsi recevoir leur pleine utilité.

MOTIVATION

Le CSJ est attentif à la situation des justiciables se défendant seuls devant les cours et tribunaux, situation de plus en plus fréquente, notamment en matière familiale, en raison de la hausse du coût de l'accès à la justice.

Les jugements et arrêts faisant droit à une demande relative à la filiation ne reçoivent leur plein effet que lorsque leur dispositif est transcrit dans les registres de l'état civil ou, désormais, lorsque l'acte de l'état civil initial est modifié par l'officier de l'état civil, ce qui nécessite de la part du justiciable des démarches préalables, comme faire signifier le jugement aux différentes parties (et donc à l'éventuel tuteur *ad hoc* à la cause), afin de faire courir les délais de recours, ce que ces justiciables peuvent ignorer.

weliswaar aan de vader was betekend, maar niet aan de voogd ad hoc van de kinderen die vrijwillig was tussengekomen in de zaak. Deze betekening diende door de klager te gebeuren en niet door het parket. Aangezien daardoor de beroepstermijn nog niet was beginnen lopen, kon deze niet zijn verstreken en kon er geen attest van niet-beroep worden afgeleverd.

De CAE heeft dan ook geen dysfunctie van de rechterlijke orde vastgesteld. Toch meende de CAE dat uit deze klacht bleek dat het nuttig is meer inlichtingen te geven aan de partijen over de stappen die zij moeten zetten om vonnissen in de registers van de burgerlijke stand te laten overschrijven (of, om de huidige terminologie te gebruiken, te leiden tot een wijziging van de akte van de burgerlijke stand door de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand).

MOTIVERING

De HRJ heeft aandacht voor rechtzoekenden die zich zonder bijstand van een advocaat voor de hoven en rechtbanken verdedigen. Dit gebeurt steeds vaker, met name in familiezaken, als gevolg van de stijging van de kosten om toegang te krijgen tot justitie.

De vonnissen en arresten waarbij een afstamming wordt vastgesteld, krijgen pas volledig uitwerking wanneer het beschikkend gedeelte ervan in de registers van de burgerlijke stand wordt overgeschreven of, volgens de nieuwe regeling, wanneer de akte van de burgerlijke stand door de ambtenaar van de burgerlijke stand wordt gewijzigd. Daarvoor moet de rechtzoekende echter eerst initiatieven nemen, zoals het doen betekenen van het vonnis aan de verschillende partijen (en dus ook aan de eventuele voogd ad hoc in de

De tweede paragraaf is nu (sinds 31 maart 2019) als volgt geformuleerd:

§ 2. Na het verstrijken van de termijn van hoger beroep of van voorziening in cassatie of, in voorkomend geval, na de uitspraak van het arrest waarbij de voorziening wordt afgewezen, stuurt de griffier onmiddellijk de gegevens nodig voor de opmaak van de gewijzigde akte van de burgerlijke stand ingevolge een rechterlijke beslissing waarbij een vordering betreffende de afstamming wordt toegewezen via de DABS naar de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand.

De bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand wijzigt de akten van de burgerlijke stand van het kind en van zijn afstammelingen.

Des problèmes similaires peuvent se poser avec les jugements ou arrêts prononçant le divorce pour désunion irrémédiable, qui ne produisent leurs effets vis-à-vis des tiers qu'à partir de l'établissement d'une mention associée à l'acte de mariage ou de l'établissement de l'acte de divorce³.

La CAER a dès lors décidé de formuler la présente recommandation.

RECOMMANDATION

Lors des communications aux parties des jugements et arrêts faisant droit à une demande relative à la filiation ou à une demande de divorce pour désunion irrémédiable, les greffiers sont invités à porter à la connaissance des parties, par écrit, les informations utiles quant aux démarches qu'elles ont à entreprendre pour que la décision sorte ses pleins effets.

Les démarches à mentionner sont principalement la signification de cette décision aux parties au procès, dont notamment, le cas échéant, le tuteur *ad hoc* de ou des enfants, et la transmission au greffier compétent d'une copie de l'exploit de signification.

Les premiers présidents, présidents et greffiers en chef des cours et tribunaux de première instance sont invités à rédiger, le cas échéant en étroite concertation avec le Collège des cours et tribunaux (dans un souci d'harmonisation des pratiques), un texte reprenant ces informations, et à veiller à ce qu'il puisse être effectivement porté à la connaissance des parties, sans augmenter de

zaak), om de beroepstermijnen te doen lopen. Het kan dat de rechtzoekende hiervan niet op de hoogte is.

Soortgelijke problemen kunnen zich voordoen bij vonnissen of arresten waarbij de echtscheiding wordt uitgesproken op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk. Die beslissingen hebben pas gevolgen ten aanzien van derden vanaf de melding ervan op de huwelijksakte of vanaf de opmaak van de akte van echtscheiding⁴.

De VAOC heeft daarom besloten onderstaande aanbeveling te formuleren.

AANBEVELING

Bij de mededeling aan de partijen van vonnissen en arresten waarbij een vordering betreffende de afstamming of een vordering tot echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting wordt ingewilligd, worden de griffiers verzocht de partijen schriftelijk in kennis te stellen van de maatregelen die zij moeten nemen om ervoor te zorgen dat de beslissing ten volle uitwerking krijgt.

De belangrijkste initiatieven die moeten worden vermeld, zijn de betekening van de beslissing aan de partijen in de procedure, dus mogelijk ook de voogd *ad hoc* van het kind of de kinderen, en het meedelen van een afschrift van het exploit van betekening aan de bevoegde griffier.

De eerste voorzitters, voorzitters en hoofdgriffiers van de hoven van beroep en rechtbanken van eerste aanleg worden verzocht om, zo nodig in nauw overleg met het College van hoven en rechtbanken (met het oog op harmonisering van de praktijken), een tekst op te stellen die deze informatie bevat en ervoor te zorgen dat hij op doeltreffende wijze onder de aandacht van de partijen kan worden gebracht, zonder dat de werklast van het

³ Voyez à cet égard les articles 1275, 1276 et 1278 du Code judiciaire.

⁴ Zie de artikelen 1275, 1276 en 1278 van het Gerechtelijk Wetboek.

manière excessive la charge de travail des
membres du personnel du greffe.

personeel van de griffie bovenmatig wordt
verhoogd.